BUTLLETÍ DEL
CENTRE EXCURSIONISTA
DE CATALUNYA

ANY XI ABRIL DE 1901 N.º 75

EL TEMPLE DE LA SAGRADA FAMILIA

El diumenge dia 24 de Febrer ferem un gran aplech de socis del CENTRE EXCURSIONISTA una visita extraordinariament enlluernadora y poètica al temple en construcció de la Sagrada Familia.

Després de passar per la capella del Roser, que com verger florit mostra ses filigranes exquisides, tant profondament inspirades que talment sembla que escampin arreu una certa fragancia especial y ubriagadora, y de la que no en vull dir res, entre altres motius, perquè ben prompte serà del domini de tot-hom, l'arquitecte director de les obres (per no dir son ànima tota) D. A. Gaudí, que feya (com ho va anomenar algú) els honors de la bastida, nos féu pujar per l'escala del campanar nord, un dels dotze que hi hauran dedicats als dotze apòstols, rodejant el cimbori, rematat per la creu, fins a lo més alt del mur del absid, desde aon se domina un panorama esplèndid, mercès a sa gran altura, que per altra part no és més que'l terç de la total que ha de tenir la construcció.

Però quan pujàrem més amunt, fins arribar a regions altísimes, ideals, perdent, com se sol dir, del tot lo món de vista, fou quan, baix l'influencia màgica de la paraula d'en Gaudí, senzilla y modesta, però enlairada, sabia y sincera com ell mateix; posats davant la portalada d'orient, que està acabant-se, la contemplàrem mirant-la ab els ulls

de l'ànima tal com temps a venir ha d'esser; tal com l'ha concebut qui'ns l'explicava. Al contemplar aquell somni d'artista, aquell idili meravellós cantat en la pedra a l'infantesa de Jesús; imaginant-nos les harmonies de l'acompanyament, fet de colors y llum esblaimada, esbandida en l'atmòsfera, nos persuadírem una vegada més de que teniem enfront nostre la pàgina de més empenta que s'ha escrit en l'historia de l'Arquitectura.

Tot està allí pensat y previst: els atributs, els símbols, els emblemes.

La data del Naixement no està escrita ab números romans, ni aràbichs, ni ab convenció de cap mena, sinó que, pera fugir, en lo possible, de la ficció, s'han esculpit en la part alta, com a xifra perenne, formes equivalents a les de les constel·lacions del zodíach, ocupant lloch semblant al que ocupaven aquell temps en l'espay. També s'ha tingut molt en compte que'ls efectes de relleu són avuy, en ple dia, molt diferents de lo que han d'esser, puix gairebé contraria, en dita hora, és la direcció de la llum, que ve reflectida de terra, de la que tindré més tard quan el batiment d'ombra que les construccions superiors projectaran faci desaparèixer la reflexió; de manera que l'efecte sols s'entreveu, ara, quan el sol s'acaba de pondre. Y aquella hora de llum difusa és la que serveix pera presentar les esculptures y fer totes les correccions. Fins els més insignificants detalls de decoració són raonats y responen a un fi determinat. Y és per això que l'Esculptura se presenta allí (com en tots els grans monuments) tant sols com un complement de l'Arquitectura, lligada y subjugada an aquesta. Aixís els agrupaments esculptòrichs de la porta esquerra han d'esser el record dels primers temps de la vida de Jesús (desde sa fugida a Egipte, fins a sa sortida de la terra dels Faraons), servint de decoració les eines de fuster de Sant Joseph (ab qual treball se guanyava allavors la vida la Sagrada Familia), combinades ab la flora d'aquell país, lotus, papirus, nenúfars, etc.; d'igual manera que en la porta de la dreta's representa l'últim temps del Nin-Déu passat en sa patria nadiva confinant

també les figures y motius emblemàtichs ab la migrada flora indígena d'aquell àrid terrer; mentres que en la porta del mig (la principal), y sostingut per la columna que la subdivideix, s'hi contemplarà'l Naixement (en la nit de Nadal, alegra, riallera y plena d'estels) voltat pel brancatge florit de l'atmetller y demés arbres primerenchs en treure la florida, y per vols de coloms al damunt; y arreu revolegen àngels festius, com flors escullides, com aus d'un cel millor. Figureu-vos aquest conjunt policromat, ab estuchs, posats ab l'espàtula, deixant un bon gruix de color; que en alguns punts, com en el plomatge de les aus y la roba dels àngels, s'enriquirà ab reflexos metàlichs, y ab facilitat podrà imaginar-se l'efecte que ha de produir sobre'l fondo blau intens de nit serena'l brancatge dels arbres sense fulles, però ple de flors blanques, les estrelles ab ses constel·lacions, les notes clares dels aucells y dels àngels. Y ab el mateix sistema aniran policromades: la porta de l'esquerra (la dels primers temps de Jesús passats a Egipte), prenent per base la nota suggestiva de colors groguenchs y acarbassats que presenta'l crepúscol matinal; y la de la dreta (el final de l'infantesa de Crist) ab el to trist y moradench del crepúscol vespertí.

Y, ab tot, s'ha de tenir en compte que la portalada principal, la gran, diguem-ho aixís, no serà aquesta, sinó la de la fatxada SE., que ha de venir enfront de l'àbsid construit. Allí hi ha d'anar l'alegoria de la Vida Eterna, destacant-se clar el concepte de Vida ab ses infinites variacions, y el de la Mort, per tant, lo Judici final, l'Infern, y al cim la Gloria. Ab les proporcions del quadro y del tema pot ben capir-se la grandiositat del resultat, si no manca, Déu no ho vulga!, la poderosa intel·ligencia que l'ha de produir. En quant a la portalada de ponent, que és segurament la que ara's començarà, la que rebrà'ls últims raigs del sol quan al cap-vespre s'esfonzi en l'horitzó, ens digué en Gaudí que portaria la representació de la mort de Jesucrist, rematada pel record de la brillant resurrecció; y afegí: «Pot-ser que algú la trobarà massa estravagant, aquesta porta; però jo desitjaria que fes basarda, y pera conseguir-ho

no escatimaré pas el clar y obscur, els motius cantelluts y els forats, tot lo que resulti de més tètrich efecte. Es més: estich disposat a sacrificar la mateixa construcció, a trencar archs y a tallar columnes pera donar l'idea de lo cruent del sacrifici». A l'arribar aquí, hi hagué algú que per tota resposta, no sabent contenir més sa gran recança, no pogué menys de dir: «¡Quina llàstima que la vida sigui tant curta, que no pugui acabar l'obra vostè!» A lo que respongué tot seguit en Gaudí, no ab l'urch naturalíssim de qui coneix sa valua, sinó ab la fe o, millor, ab el misticisme dels que'n podriem dir ungits per l'ideal: «No, no ho voldria pas; perquè no convindria. Una obra aixís ha d'esser filla d'una llarga època, com més llarga millor. S'ha de conservar sempre l'esperit del monument, però la seva vida ha de dependre de les generacions que li trasmeten y ab les que viu y encarna. La millor de nostres catedrals, la de Tarragona, imposa y encanta ensems, principalment per sa magnífica varietat. L'obra d'un sol home ha d'esser forçosament migrada, y morta al moment de néixer». Meditant sobre aquestes paraules y comparant les corrents modernes que la vigorosa revifalla de l'Art, en nostres temps, ha despertat arreu, ab l'obra que contemplavem, anterior an elles y compendi de tot lo millor que en elles hi ha, entràrem als subterranis, que reben la claror pels fossos y que serveixen avuy de taller d'esculptura y depòsit d'emmotllats y models, devent destinar-se més tard a escola d'arts y oficis, que ab l'esbarjo que podrien oferir-li'ls camps veins, si no s'edifiquessin, fóra un benefici pera la classe obrera d'aquells que resolen el problema social millor que la millor fórmula filosòfica. Y tot pensant en que l'única equivocació d'en Gaudí havia sigut el néixer a Espanya, visitàrem després les oficines, aont hi vegerem alguns planos dels que hi han fets y alguns desenrotllos de càlculs de resistencia prodigiosos, problemes pera determinar curves de pressions ab un nombre immens d'incògnites, cada un dels quals necessita mesos y mesos pera resoldre-s, havent-se de procedir per tanteig y devent-se, per tant, repetir varies vegades.

. . . . . .

Pot-ser tanta aridesa científica'ns féu adonar de que viviem en un món de prosa y, per tant, de que a casa'ns esperaven pera dinar, cosa en la que no s'havia pensat fins allavores. Eren més de les tres de la tarda.

BONAVENTURA CONYLL
Arquitecte

¿PER QUÈ SANT JORDI ÉS PATRÓ DE CATALUNYA?

És doctrina completament ortodoxa que no sols cada individu té un esperit angèlich que vetlla per la seva salut, sinó que també cada poble y cada nació té'ls seus.

Aquesta creencia era professada ja entre'ls pagans, però ab la diferencia de que, aixís com els antichs hebreus reconeixien als seus protectors com a essers completament espirituals, els pagans, al contrari, els creyen essers materials tals com ells eren y devegades del tot degradats.

Cada poble, cada comarca, cada nació, tenia son protector característich, al qual no sols venerava y oferia sacrificis, sinó que procurava fer-ne son emblema distintiu. Unes vegades era un lleó, altres un toro, altres una àguila, altres un porch singlar, etc., ab la particularitat de que'l rasgo característich de quiscun d'aquests essers protectors convenia perfectament ab el de la nació o poble protegit. Sense sortir de nostra mateixa Catalunya, trobem als *Ceretans,* raça enèrgica y indomable, arracerada en els altius Pireneus, lluitant tothora contra la naturalesa y els homes; y digueu-me: ¿podia pendre aquesta raça com a divinitat protectora al cavall, per exemple? ¿En quin esser podia veure mellor representades ses qualitats que en el porch singlar? En cap, y per això fou aquesta sa divinitat protectora, son emblema distintiu.

Vingué després el Cristianisme, qui donà un nou aspecte a les costums, transformant-les en llur substancia, però deixant-les poch menys que intactes en llurs accidents exteriors.

Sembla talment que una doctrina com la cristiana, qui establia l'unitat de creencies y dogmes, devia rompre la tradició antiga dels *Déus-Patronals*, posant a tots els pobles sots la protecció del sol Déu; però això no fou més que en l'apariencia. En efecte, els pobles cregueren y adoraren a l'únich Déu, se posaren sots el seu patrocini; però com si la seva grandesa'ls espantés y com si temessin que Aquell qui devia vetllar per l'ordre de tot l'Univers no s'interessés pel seu poble, per la seva comarca o per la seva nació, prompte buscaren qui, dintre la mateixa doctrina, ocupés son lloch, elegint per protector ja a la Verge, sots una denominació característica, ja a un sant de la mateixa encontrada, ja a un altre d'origen diferent, però ab el qual estava lligat ab altres vincles que'ls de germanor. D'aquesta manera cada poble, comarca o nació tingué'l seu protector característich, qui s'interessava especialment per la nació, comarca o poble qui l'havia elegit. Aixís, en certa manera, les divinitats-patronals dels pagans, ja cristianisades, continuaren llur benèfica influencia sobre'ls seus protegits.

Tres són els fets que caracterisen als Sants Patronals: els uns són elegits com a tals perquè són fills de la mateixa terra; y aquests són els més abundants. La raó és clara: a l'home li interessa l'home en general, per això's diu cosmopolita; però d'una manera particular li interessa l'home de la seva terra, qui parla sa mateixa llengua y qual vida està enllaçada ab els mateixos llochs y objectes que la seva; als sants de la nostra terra'ls amem ab amor de germà y ens gloriem de sa gloria; pel sol fet d'esser fills de nostra mateixa Patria ja'ns creyem que han d'interessar-se més per ella que no pas els altres sants que may la conegueren. Aquesta creencia, si bé no és veritable en el fons, ha sigut sempre tolerada per l'Iglesia com un medi pera avivar la fe dels pobles.

Altres Sants són elegits per patrons d'un poble perquè la Providencia ha disposat que ses despulles sien trobades y recullides en ell; y el poble, agrait de semblant benefici, els aclama y venera posant-se sots la seva protecció.

Y, per fi, altres Sants són reconeguts com a Patronals per haver fet un miracle en benefici de tal o qual poble, si bé aquests són en més petit nombre.

Ara bé: Catalunya, desde l'Etat Mitjana, ha reconegut per patró al gloriós cavaller Sant Jordi; y cal preguntar: ¿quin és el fet, dels que caracterisen als sants patronals, que ha motivat que Sant Jordi fos Patró de Catalunya?

Sant Jordi no era fill d'aquesta terra: ses despulles tampoch se troben aquí. És, donchs, evident que l'origen de son patronatge deu buscar-se en el tercer agrupament. Tots vosaltres me parlareu de la piadosa tradició qui esmenta l'aparició del gloriós cavaller en el seti de Barcelona per en Borrell, com la causa primordial de son patronatge sobre aquesta benhaurada terra.

¡Lluny de mi'l posar en dubte ni un sol moment la certesa de semblant tradició, que tant bé lliga ab la manera d'esser dels nostres antepassats! Però, dech confessar-ho, semblant explicació no'm satisfà. Jo crech realment que'ls nostres guerrers vegeren al gloriós cavaller Sant Jordi montat en cavall blanch, vestit ab la cota, embraçant l'escut y obrint-se pas entre'ls alarbs; y que, animats aquells ab semblant ajuda, agafaren nou coratge y guanyaren la batalla; y que, després d'aquesta, agraits, l'aclamaren per patró, invocant-lo desde aleshores al començar les batalles; però, sempre que penso en semblant fet, se'm presenta aquest dubte: ¿per quin motiu tingué d'esser Sant Jordi'l protector dels guerrers catalans? ¿Per què, en lloch de Sant Jordi, no vegeren an algun dels hèroes fills d'aquesta terra, qui ja l'havien regalada ab sa sang en defensa de la Religió cristiana?

No sé que fins ara ningú hagi buscat l'explicació de semblant dubte, y per això he cregut convenient intentar-ho.

Sant Jordi és el patró de Catalunya per l'identitat de caràcter que hi ha entre'l gloriós cavaller y el poble català.

Veus-aquí una afirmació que a molts semblarà estranya y exagerada, y que, no obstant, és veritable. Anem a les proves; però abans dech advertir que parlo del Sant Jordi de la llegenda.

Qui fou Sant Jordi? Un cavaller emprenedor qui pera salvar a una donzella s'arriscà contra un drach, lluità ab ell y el vencé. Aquesta és la síntesi de la llegenda; síntesi a la qual podem arribar mitjansant l'anàlisi de nostres tradicions y rondalles, que són l'expressió íntima del caràcter del nostre poble.

En efecte: l'esperit d'empresa de Sant Jordi predomina en la major part de nostres rondalles, revelant un poble actiu y emprenedor que fou rival de les fogoses repúbliques de Pisa, Gènova y Venecia, y que extengué son comerç a llunyes terres; y aixís no és estrany trobar rondalles en que l'hèroe's llença al mig del mar pera fer fortuna, com en *Lo fill del pescador*, o li agrada la vida aventurera y cerca lo desconegut com en *El Castell de l'iràs y no'n tornaràs, El Castell d'iràs y no hi veuràs* y *Lo castell del Sol;* o de naixement humil, pels seus mèrits adquireixi tots els honors de la terra, com en *El noy afortunat*, y llegendes en que l'hèroe se'n vagi molt lluny entre castells encantats y siga pres pels moros de Damasch, etc., etc.

La deslliuració de la donzella per Sant Jordi té gran nombre de semblances en nostres rondalles, puix tots els seus hèroes, a la força, valentia y esperit d'empresa uneixen una gran delicadesa envers les dames, y per això tots ells desencanten o deslliuren reines y princeses després de passar molts perills com en *La Perera, El Castell de l'iràs y no'n tornaràs, La Princesa d'Alemanya* o *El Comte Ramon Berenguer.*

La lluita ab el drach, aquest mito extès per totes les nacions y pobles del món, se troba també entre nostres llegendes y rondalles, però s'assembla més al de Sant Jordi que no pas els seus similars de França y d'Alemanya; puix mentres la major part de llegendes d'aquests pobles

fan que'ls Sants y Santes (especialment a França) sien els vencedors del lrach, aquí a Catalunya és sempre un guerrer qui ab l'esforç del seu braç humilia a la fera. Serveixin d'exemple *La llegenda del Drach,* la d'en *Vilardell,* y especialment la del conte citat *El castell de l'iràs y no'n tornaràs,* tant semblant a la llegenda de Sant Jordi.

L'explicació d'aquest fet se troba clarament demostrat en la significació del drach. En efecte, aquesta fera's troba per tot menys en la naturalesa: és, per lo tant, una creació simbòlica, ja del *dimoni,* com volen els Bolandistes, ja de l'heretgia, com pretenen altres; però, sia lo que's vulga, lo cert és que la lluita ab el drach simbolisà la lluita del bé ab el mal, de la lley de Déu ab el paganisme. Ara bé: tant a França com a Alemanya, el paganisme o l'heretgia foren vençuts mitjansant els exemples, prèdiques y oracions dels Sants y Santes que les convertiren a l'Evangeli, y per això els *vencedors de drachs* (passen de 50 a França) foren y són sants y santes, mentres que en la nostra Catalunya'l geni del mal, el paganisme, estava representat pels alarbs, als quals no's podia vèncer mitjansant les oracions y prèdiques, sinó ab l'esforç de les armes, y veus-aquí per què'ls nostres *vencedors de drachs* són guerrers.

Donada aquesta explicació, resulta clara l'elecció de Sant Jordi com a Patró de Catalunya; puix havent d'esser forçosament un sant el protector, donat el nostre caràcter y les circumstancies que atravessavem, convenia que fos un guerrer sant com Sant Jordi, emprenedor, arriscat y vencedor d'una fera a la qual se mirava com a representació del geni del mal o del paganisme. Es cert que aquí teniem altres sants que havien lluitat també contra'l paganisme fins a vessar llur sang, y, per lo tant, podien esser considerats com a patrons de Catalunya; però les circumstancies ho impedien: era necessari un patró que a la virtut de ses oracions unís la força d'un braç indomable; y com que nosaltres no'n teniem cap, fou precís buscar-lo en altres terres. Les relacions de Catalunya ab l'orient, o pot-ser la dominació goda, havien introduit la llegenda de Sant Jordi, y els nostres guerrers vegeren en

aquest sant el tipo del cavaller cristià, el model al qual devien emmotllar-se, l'invocaren en el moment de perill, y llur imaginació'l vegé entre la polsaguera de la batalla lluitant contra'ls alarbs, y desde aquell moment fou Sant Jordi'l patró de Catalunya.

Confirma aquesta opinió lo que, un cop reconquistada nostra patria, ab prou feines si's parla de Sant Jordi com a patró de Catalunya, y lo que may fos un sant popular, ans al contrari, allavors s'extengué la devoció als sants de la terra. Tot això era perquè les circumstancies havien cambiat y ja no era necessari un Sant patró guerrer.

S'ha comparat el caràcter del poble català ab el del inglès, y realment s'hi troben grans analogies, tant en el dret com en la literatura, folk-lore, música y arts plàstiques. Donchs bé: dóna la coincidencia de tenir Inglaterra'l mateix Patró de Catalunya. Serà una casualitat, però no deixa d'esser una casualitat molt casual. Y el fet de no haver-se trobat Inglaterra en les mateixes circumstancies que Catalunya, acaba de demostrar el que Sant Jordi fou elegit com a Patró d'eixa benehida terra per son caràcter, que tant bé lliga ab el de nostres hèroes més capdals.

NORBERT FONT Y SAGUÉ, PBRE.

SECCIÓ OFICIAL

SOCIS ENTRATS DURANT EL PRIMER TRIMESTRE DE 1901

SOCIS RESIDENTS

D. Tomàs de A. Rigualt y Soler, Pbre.—D. Joseph Samsó.—Don Ramon Bonet y Arbós.—D. Salvador Blasi Benet.—D. Joseph Cuchy Arnau.—D. Ramon N. Comas.—D. Joseph M.ª Comas.—D. Amador Romaní Guerra.—D. Manuel Galilea.—D. Adolf Gaza y Mussachs.—D. Joan Caballer.—D. Florentí Taxonera.—D. Melcior Rodríguez d'Alcántara.—D. Francesch Rodon.—D. Lluís Domenech y Montaner.—D. Joseph Ramon Lomba Pedraja.—D. Eusebi Fina Girbau.

SOCIS DELEGATS

D. Octavi Viader, a Sant Feliu de Guíxols.—D. Francesch Carbó y Olivé, a Tarragona.—D. Joseph Ricomà Pallejà, a íd.—D. Pau Deiclòs Dols, a íd.—D. Baldomer Baró Olivó, a íd.—D. Pere Lloret y Ordeix, a íd.—D. Rossendo Llossas, Pbre., a Sant Adrià del Besòs.—D. Joseph Comamala, a Sant Joan de les Abadesses.—D. Joan Oliva Milà, a Vilanova y Geltrú.—D. Henry Stamm, a Bradford (Inglaterra). D. Armand Zambelet, a íd.—D. Eugeni Vaudrey y Oscanyan, a Londres (Inglaterra).

DONATIUS PERA LA BIBLIOTECA

De l'«Agrupació Catalanista de Vilassar de Mar»: Discurs llegit per D. Rafael Monjo y Segura en el meeting celebrat el dia 11 de Març 1900.

Del Dr. D. Tomàs Rigualt, Pbre.: *Tresor litúrgich*, pel propri donador.

De l'Excma. Diputació Provincial de Barcelona: Dues fulles del Mapa Geològich, pel Dr. Almera.

De D. Cels Gomis: Itineraris de les medicions verificades en Collbató.

Del Col·legi de l'Art Major de la seda, de Barcelona: Anuari de 1900.

De D. Joaquim Miret y Sans: *Los Vescomtes de Bas en la illa de Sardenya*, del propri donador.

De Mossèn Norbert Font y Sagué, Pbre.: *Sota Terra*, pel propri donador.

De D. F. F. R.: *Servicio de Carruajes en combinación con todos los ferro-carriles de España para el año 1901.*

De l'«Academia Bibliográfico-Mariana», de Lleyda: Volum del *Certamen público de 1900.*

De D. Lluís María Vidal: *La tectónica y los ríos principales de Cataluña*, memoria pel donador.

De D. Pau d'Areny: *La Veu de Catalunya*, volum II, any 1892.

De D. Salvador Blasi: Calendaris.

De D. Aureli Capmany: La Cançó *Sant Ramon de Penyafort* y *La Filadora*.

De D. Eusebi Fina: Memories inèdites.

De la «Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona»: *Nómina del personal Académico 1900-1901.*

Del «Santuario di Pompei» (Italia): *Calendario 1901.*

DONATIUS PERA'L MUSEU Y COL·LECCIONS

De D. Cristòfol Fraginals: Diversos troços de ceràmica trobats a Plana Basarda (Solius). — Nombrosa col·lecció de fotografies de monuments y paisatges de Catalunya.

De Mossèn Norbert Font y Sagué, Pbre: Quatre fotografies y una destraleta prehistòrica (pedra de llamp), procedent de Sant Sadurní de Noya.

De D. Joaquím Cabot: Medalla de plata commemorativa de la plaça d'Espanya a Buenos Aires.

De D. Joseph Maluquer: *Aborígens Catalans*, per D. Joan Maluquer Viladot.

De D. J. Franquet y Serra, de Girona: Sis goigs.

De D. Joseph Coma y Torrents: Planta y perfil del Portal de Sant Antoni.

De D. Joaquim Guasch: Dos panys.

CRONICA DEL CENTRE

Març de 1901

SESSIONS OFICIALS

Sessió inaugural de l'Exposició de gravats, planos, fotografies, etc., de monuments desapareguts a Catalunya y principalment a Barcelona durant el segle XIXè.—El local del Centre Excursionista de Catalunya estava molt animat el matí del diumenge dia 3. S'hi veyen la major part de socis de la corporació, entre'ls que abundaven personalitats distingides en les arts y en les lletres.

Les parets de l'històrica casa han quedat cobertes de gravats, planos, fotografies, de monuments de Barcelona, la major part desapareguts, de notes íntimes d'art, reproduint detalls arquitectònichs, escenes de costums, referent tot al segle XIX.

Pera l'exposició s'han montat, ademés, cavallets y un gran faristol, voltat de plantes de jardí, contribuint tot plegat a completar l'aspecte, ja d'ordinari interessant, de l'històrica casa del Centre.

A les dotze's verificà la sessió inaugural de l'Exposició.

Presidia D. Ramon Picó y Campamar, al qui feyen costat don Francisco de S. Maspons y Labrós, president honorari del Centre, y els Srs. Cabot y Rovira, Cardona, Rocafort y altres individus de la Junta.

L'acte va consistir en la lectura d'un discurs hermosíssim del Sr. Picó. S'ocupà'l president del Centre de lo que significa l'Exposició inaugurada y de les ensenyances que'n poden treure tots els catalans. Aquest discurs honrarà les columnes del vinent número del Butlletí.

L'Exposició ha sigut visitadíssima.

Mentres preparem l'impressió del *Catàleg*, veus-aquí'l nom d'alguns dels expositors y dels objectes exposats:

D. Raymond Caselles.—El Sr. Caselles hi té cinch quadros, que són:

Primer. Barcelona de l'any 8 ab dibuixos d'en Joseph Flauger, representant miquelets y voluntaris registrant a les dònes, als portals de Barcelona, pera que no entrin queviures a les tropes franceses que són dins de la ciutat; un altre representa un *cuerpo de guardia,* ab un soldat y un paisà llegint noticies de la guerra de l'Independencia; un ball andalús, *Zorongo,* que a

principis de sigle's ballava ab freqüencia al teatre; una escena de seducció en una casa de senyors y una escena en la pescateria vella de Barcelona de vora'l Born.

Segon. Barcelona a l'any 28, ab dos dibuixos d'en Pau Rigalt. L'un representa a totes les classes socials barcelonines d'aquella època, passejant-se y divertint-se pels desembarcaders en construcció de sota Vista Alegre; y l'altre, el Saló de Llotja guarnit pera'l ball de disfreces celebrat el dia 12 de Març de 1828 en honor de Fernando VII y la reina Amalia.

Tercer. Barcelona de l'any 40, ab cinch dibuixos de l'Alsamora: l'un representant una parada de la tropa; l'altre, una botiga de robes; l'altre, la processó de Corpus; l'altre, la plaça Nova a entrada de fosch; y un altre, un carreró ab carros de dur vi per les cases.

Quart. Molts dibuixos d'en Lluís Rigalt, representant edificis públichs y particulars, carrers y carrerons, barris y giragonces de Barcelona antiga, avui quasi del tot desapareguts.

Quint. Varis dibuixos del mateix Lluís Rigalt, representant punts dels voltants de Barcelona, com Bellesguart, Vallcarca, Sarrià, etc., etc.

D. Macari Golferichs.—Un quadro contenint les portes de la casa Gralla; la plaça Nova, varies vistes del convent de Santa Caterina.

Segon. Porxo de Sant Jaume; claustres vells de Montessió, fatxada de Sant Agustí vella, torres de Canaletes.

Tercer. Fatxada de Casa la Ciutat, tal com era abans de l'any 21, pintada a l'oli.

D. Joan Cardona.—Són molt nombroses les exhibicions del Sr. Cardona. Entre lo més curiós recordem: tres dibuixos de l'any 1834, deguts an en Joseph Rossell, representant: primer, una vista del combat naval verificat en honor de la reina Isabel; segon, torneig fòra de les muralles; y tercer, pabellons instalats a les Dressanes ab motiu de dites festes.

Fatxada de la Llotja ab motiu de la proclamació de Carles IV.

Passeig de l'Esplanada.

Entrada de Carles IV a Barcelona.

Bombardeig de Barcelona l'any 42.

Escarapeles de Fernando VII.

Sepulcre y cripta de Santa Eularia.

Varis dibuixos de la Porta del Socorro; iglesia de la Ciutadela, Diputació, plaça de Sant Jaume, arch de triomf aixecat per l'entrada dels voluntaris catalans de la guerra d'Africa.

Un quadro contenint: un monument al pla de la Boqueria, any 1802; la font del vell; crema dels quadros del primer y darrer Borbó; assalt de la Ciutadela pels centralistes.

Altar de Santa Madrona que's venerava a l'iglesia dels Caputxins.

Campament sanitari de la Constitució ab la Creu Coberta, del nord de Montjuich.

Escena de la revolució y bombardeig de Barcelona, any 1842; varis gravats.

Dos quadros contenint targetes d'invitació y programes de balls populars.

D. Alfred Gaza.—És molt nombrosa l'exhibició. Planos de Barcelona en diferentes èpoques.

Mapa històrich ab colors, del bombardeig de Barcelona en 1842.

Plaça de l'Angel, dibuix per Joaquim Olivó.

Acte de la distribució de premis als autors premiats als Jòchs Florals en el teatre Principal; croquis d'A. Rigalt.

El Liceu destruit pel foch de 9 d'Abril de 1861.

Enderrocament de la Colegiata de Santa Agna.

Casa Novell del carrer de l'Hospital.

Primer Museu de Belles Arts de Barcelona.

Campanar, porta romànica y porta de l'època de transició de Sant Miquel.

Claustre de Sant Pere de les Puelles.

Torra de la Plaça del Blat, enderrocada a primers del segle passat.

Casa Galla de la Plaça de la Cucurulla.

Varis dibuixos de les festes celebrades a Barcelona en honor d'Isabel II.

Acte d'enderrocament del Portal de Mar.

Primer certamen tipogràfich d'Europa, celebrat al Foment de la Producció Nacional, l'any 1878.

Reproducció del fresch que hi havia pintat al Portal de l'Angel.

Descobriment d'una fatxada romana al carrer del Regomir, quan se tiraven a terra les torres de Sant Cristòfol.

D. Ramon N. y D. Joseph M.ª Comas.—Varies col·leccions exposen aquests dos germans artistes. Entre elles varis dibuixos y pintures originals, representant Sant Pere de les Puelles, Santa Agna, fatxada de l'Ensenyança, pabellons vells de la Ciutadela y claustre de l'Universitat antiga.

D. Victor Font.—Dos grans gravats representant la Plaça Real y l'inundació del 62.

L'Ajuntament de Barcelona.—L'Ajuntament d'aquesta ciutat, malgrat l'acord pres de contribuir a l'Exposició del CENTRE EXCURSIONISTA, a darrera hora se posà en evidencia. Sols hi ha dut un planet de l'ex-palau real, degut al doctor Joseph de la Concepció, Carmelita descalç.

Un cop instalada l'Exposició, poden visitar-la'ls nostres associats y el públich, de 4 de la tarda a les 11 del vespre'ls dies feiners, y de 11 a 1 del matí'ls dies de festa.

SESSIONS PREPARATORIES.—El dia 8 va celebrar-se la preparatoria de la visita a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, y el dia 15 la de l'excursió a Igualada.

CONFERENCIES Y LECTURES

SERIE DE CONFERENCIES MOTIVADES PER L'EXPOSICIÓ.—La primera d'aquesta serie fou la que donà Ramon Nonat Comas el vespre del dia 8 sobre'l tema: *L'art en les iglesies de Barcelona durant el segle XIX*è. El Sr. Comas dissertà davant d'una concurrencia nombrosa.

Començà ab un paralel entre'l nombre de temples oberts al cult al començar el segle y el que hi havia a l'acabar: en 1800 se'n comptaven 87, y en 1900, 162; d'ells 105 edificats en aquest segle; essent la població de la primera data 122,500 habitants, y la del darrer fi de segle uns 560,000.

Després passà a una serie de consideracions curiosíssimes sobre l'historia dels esmentats temples; les vexacions sofertes durant la guerra ab França, les conseqüencies que fins a elles portaren les revoltes civils, els fets de 1835, la revolució de Setembre y mil detalls interessants pera l'historia religiosa de Barcelona.

Seguidament entrà a estudiar lo que eren les iglesies barcelonines a primers del segle XIX. Qualificà'l conjunt d'una col·lecció de temples de diferentes èpoques, en els quals com més antichs més disbarats hi havia anat acumulant la pietat ingenua de les successives generacions. A fi de demostrar-ho analisà l'art de totes les iglesies, plenes allavors de l'influencia barroca decadent, ab molt comptades excepcions.

Fet aquest estudi, seguí època per època l'evolució del gust en les iglesies. Esbrinà com el neoclassicisme informà'l criteri

artístich, imposant-se per més de trenta anys, fins que renaix el gòtich y després el romànich pera fer reviure a concepcions artístiques més elevades els temples barcelonins.

Fixant-se separadament en l'arquitectura, l'esculptura y la pintura dintre les iglesies, classificà totes aquestes obres per estils, y donant respecte a cada una d'elles, tant de les arquitectòniques com les dels imaginers y com les dels pintors de teles, retaules y frescos, tant complerts datos com més no's podien desitjar, y que constitueixen un bon arsenal de materials artístich-arqueològichs, recullits ab paciencia de benedictí.

El Sr. Comas sigué molt aplaudit per la distingida concurrencia, que aprecià en lo que valia'l seu treball.

La segona conferencia va tenir lloch el divendres dia 15, y en ella'l nostre associat D. Joan Cardona va exposar als presents una visió ràpida, però exacta, *de les coses desaparegudes a Barcelona en aquest segle passat*. En ella desfilaven les muralles ab ses torres y portals resseguits ab cuidado, les iglesies ab lo que tenien de més característich y de més art, els carrers, edificis, jardins, forts, monuments, teatres, oficis y costums dels que avuy sols resta'l record entre'ls que com el conferenciant tenen bon troç més de mitja centuria, etc., tot lo que representa una nota típica y de color local esborrada en el transcurs del segle.

La conferencia resultà interessant, y encara que li mancava temps al dissertant pera entrar en anotacions detallades dels punts de vista que presentava, encertà a perfilar a grans trets els retalls de Barcelona, perduts pera la nova generació.

A l'acabar, el Sr. Cardona sigué aplaudit ab justicia.

L'última conferencia va esser la que donà'l Sr. Lluís Figuerola'l dia 29 sobre'l tema: *Una excursió ideal a través de les noves vies de reforma de Barcelona*.

Començà dit senyor felicitant al Centre per l'interessantíssima Exposició que ha organisat; y, entrant desseguida en materia, descrigué, en to familiar y ab molt color, totes les vicissituts y cambis que han sofert fins avuy els carrers y places de la vella Barcelona pròxims a desaparèixer ab l'obertura total del carrer de Bilbao. Cenyint-se no més an aquesta via, per falta de temps, s'entretingué principalment l'erudit conferenciant a descriure les places del Vi o de Sant Sebastià, avuy de l'Antoni López, la dels Argenters, la del Blat, avuy de l'Angel y els convents de Jeru-

salem y de Junqueres, sense oblidar cap de les vies o carrerons intermitjos.

Ab paraula fàcil, plena d'humorisme, y ab frases a voltes pintoresques y molt sovint càustiques, anà relatant la transformació dels edificis principals, enclavats en aquelles vies, y les tradicions, costums y fets històrichs que donen interès y han donat caràcter a tota aquella llenca de Barcelona, tant plena de records interessants.

Acabà'l dissertant fent vots pera que'ls oyents, que ab tanta amabilitat l'havien seguit en aquella excursió imaginaria, puguin aviat fer-la realment y de dret desde'l port a la plaça d'Urquinaona, ja que fóra senyal de que Barcelona comptaria ab aquesta nova arteria, tant indispensable pera son desenrotllo y prosperitat.

El conferenciant fou extraordinariament aplaudit a l'acabar sa tant interessant com amena dissertació.

El dia 1 del mes va continuar el Sr. Bernad y Duran la serie de conferencies que dedica a estudiar la *Literatura catalana en el segle XIX*e. Molt interessant va resultar la tasca.

S'ocupà primerament del període literari comprès en els segles XVI y XVII indicant les tendencies del Pastor García (Vicents García) y de Francisco Fontanella, ab quins poetes demostrà les dues corrents literaries del segle XVII, una castellana-catalana, representada pel primer, y altra purament literaria, representada pel segon.

Recordà com la política de Felip IV, seguida contra Catalunya, originà an aquesta nacionalitat una corrent d'immigració castellana, que havia de produir l'expressió castellana-catalana literaria y que devia fomentar l'esperit de protesta quan bèlicament se manifestés, protesta que portaria per conseqüencia l'emigració del pensament català.

Fixant-se després en l'estat moral creat a Catalunya per la mort de Carles III, estudià les conseqüencies pera la literatura catalana de la pujada de Felip V al trono, manifestades per la generació de moltes cançons populars, la publicació d'important número de folletos polítichs, y la mort del nostre dret, quals elements integrals el conferenciant apuntà de passada.

Avançant en la seva síntesi històrica, féu un examen de l'influencia francesa, que ab les idees regalistes y la filosofia enciclopèdica vingueren a les nostres lletres. Parlà de l'aixecament de l'esperit català en temps de Carles III, y com l'augment de la prosperitat

se revela en les creacions dels poetes y escriptors catalans de l'època.

Finalment va ocupar-se de la literatura catalana en el regnat de Carles IV, trobant en l'esperit d'aquelles composicions com un pressentiment de la renaixença. Féu indicació de les idees que hi dugué la Revolució Francesa, llegint algunes poesies inèdites de Ferrera, Pla y Barberí, poetes que formaven part de l'*Agrupació literaria*, entitat constituida en el segle XVIII, acabant per analisar aquell período de transició en que hi espurnegen les primeres idees noves y s'hi apunta l'explosió enlluernadora del romanticisme.

El conferenciant fou molt aplaudit. Per l'Abril rependrà aquesta serie de dissertacions.

Excursió al Pireneu de Lleida: Alt Pallars, Vall d'Aran y Caldes de Bohí, pels Srs. Ceferí Rocafort y Juli Soler.—Interessantíssima sigué la vetllada que passaren els nostres consocis escoltant la descripció de l'excursió feta l'estiu passat per D. Ceferí Rocafort, D. Bartomeu Mitjans y D. Juli Soler, cap a l'Alt Pallars, la Vall d'Aran y la Seu d'Urgell.

La primera y més llarga part de la ressenya era del Sr. Rocafort, y el darrer troç de la mateixa ab l'ascensió a la Pica d'Estats (3,115 metres) l'havia escrit el Sr. Soler. En conjunt, l'excursió ocupà als que la realisaren dinou dies.

Tant la relació del Sr. Rocafort com la del Sr. Soler foren plenes de color y vida, descrivint-se en elles els grans panorames d'aquell troç de Catalunya tant poch coneguda, ab les seves valls delitoses, els blaus estanys y les sorolloses cascates. Tot l'esplèndid paisatge del Pireneu ab els seus quadros immensos de pichs cendrosos y resplendents congestes, servia de march a les apuntacions de la vida y a les costums d'aquelles comarques, mentres en visió ràpida desfilaven davant dels oyents les siluetes de les viles y llochs recorreguts pels excursionistes: Espuy, Saburedo, Capdella, Betren, Salardú, Arties, Bosost, Gerri, Viella, Mongarri, Esterri, Igil, Alós, Areo, Llavorsí, Espot, Escaló, tot animat per la llum d'aquell ambent y pels records històrichs del casal dels comtes de Pallars.

A l'acabar els Srs. Rocafort y Soler, l'auditori que omplia a vessar la sala'ls premià ab justíssims aplaudiments.

Pera fer més patent el miratge d'aquesta excursió hi havien exposades una serie de fotografies notabilíssimes, preses pels excursionistes, en les que estaven recullides les impressions més

sortints en monuments romànichs, panorames y belleses de la natura de tota la regió recorreguda.

Y com a nota curiosa hi havia també exposada una representació gràfica de l'excursió, ab el camí fet y les altures assolides jornada per jornada. Es un quadro representatiu que per lo interessant y útil convindria que deliniessin tots els excursionistes.

EXCURSIÓ Y VISITA

Excursió a Igualada. — La pluja va destorbar que l'excursió's fes tal com estava projectada, y en lloch d'arribar al Castell de La Pobla y a Capellades, se concretà a recórrer la vila d'Igualada, que prou s'ho val. Com que publicarem dintre pochs números una circumstanciada noticia de l'excursió, deguda al nostre simpàtich y estudiós delegat D. Joan Bas y Jordi, no farem sinó dir que's reuniren el dia 17 al primer tren els Srs. Serra, Lomba, Rubió y Lluch, Massó Torrents, Gaza, Tell, Codina, Basté, Conyll y Soler y Palet, y que en arribant a la vila d'Igualada foren afectuosament rebuts y acompanyats pels Srs. Bas, Serra y Claramunt.

Se visitaren atentament els principals y típichs carrers, la parroquia ab el seu notable Sant Crist, l'esplèndid altar major y els seus records de la guerra de l'Independencia espanyola; la casa de l'Ajuntament ab la seva espayosa escalinata, detenint-se especialment en el notable Arxiu, tant ben cuidat; l'Hospital, el pou artesià, etc. A tot arreu els nostres associats reberen mostres de la més fina atenció, essent especialment obsequiats en l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera y en el Casino Republicà.

Visita a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. — Una de les vegades que més gran nombre d'associats s'han acoblat per la visita d'un monument de la nostra ciutat fou certament el diumenge dia 10 al matí, destinat a l'inspecció de l'edifici on se guarden els documents que acrediten les glories de l'historia catalana. A l'arribar-hi trobaren a l'actual arxiver, en Francisco de Bofarull, disposat a donar tota mena de noticies que poguessin interessar als nostres consocis.

Els visitants, després d'examinar el pati quadrat de l'edifici, ab les seves arcades sobre pilastres d'ordre toscà, y el característich sostre de l'escalinata de gust del Renaixement, s'entretingueren en la gran sala de l'Arxiu, aont hi han cuidadosament

apariats els 13,949 volums o lligalls contenint els 3.759,314 documents de l'Arxiu.

El Sr. Bofarull, ab tota amabilitat, anà fent avinent als socis del Centre Excursionista les particularitats més característiques d'aquesta col·lecció, la millor forma de guardar els pergamins y els treballs de classificació fets, ensenyant de pas alguns exemplars d'especialíssim valor històrich o artístich.

Resseguits els dos pisos de la sala, voltant per davant de les fileres de tomos que guarden l'historia de la Casa Real de Catalunya, de la nostra Generalitat, els documents de la guerra de l'independencia y els còdices provinents dels convents, els visitants, a la vegada que admiraven la condicia y el refinament d'atencions posat per aquells bibliotecaris en la conservació d'aquest aplech de monuments històrichs, pot-ser el primer d'Europa, se dolien de que l'Arxiu creat per Pere III, y en el que hi hagueren arxivers tant il·lustres com els historiadors Pere Miquel Carbonell, Antoni Viladamor, Francisco X. Garma, en qual present arreglament tant treballaren els Srs. Prosper y Manuel de Bofarull, avi y pare de l'actual arxiver, l'Estat espanyol hi estalvii les places y sols destini 750 pessetes anyals pera la conservació y material.

Foren després visitades les demés sales de lectura y els despatxos y quartos d'estudi, sortint tot-hom de la visita excel·lentment impressionat.

NOVES

Troballa geológica.—El dia 25 del passat mes de Janer, l'incançable geòleg mossèn Norbert Font y Sagué donà compte al Centre del següent descobriment:

«Deuen fer uns tres mesos que D. Eusebi Güell me comunicà que en la seva finca dita *Can Muntaner*, situada en el terme de Vallcarca, a quatre passos de Barcelona, s'hi havien trobat gran quantitat d'òssos, y immediatament vaig anar-hi, per ordre del meu savi mestre'l Dr. D. Jaume Almera, qui m'encarregà l'inspecció y recol·lecció de lo que sortís, Un cop *in situ*, vaig fer-me càrrech de que's tractava d'una grandiosa cova plena de bretxa quaternaria, entre la qual apareixien gran quantitat d'òssos, la major part d'ells esmicolats, sense que's pogués precisar per aital

motiu a quins animals havien pertanyut, si bé's veya'ja que deurien ser grans mamífers. La circumstancia de tenir-se de continuar un desmont en direcció a la gran massa de bretxa, a fi d'obrir una ampla via, me féu esperançar que les troballes d'òssos continuarien y que pot-ser entre ells n'hi hauria alguns d'interès científich. Vaig recomanar a l'encarregat de les obres y treballadors que tinguessin cuidado en separar els blochs en que hi vegessin òssos, y desde aquell dia no vaig deixar perdre cap ocasió de personar-m'hi jo mateix a fi d'inspeccionar les obres y separar ab molt cuidado les peces que apareixien entre la bretxa y l'estalagmita.

»Semblants precaucions y treballs no han sigut en va, puix s'han pogut reunir quatre caixes d'òssos que han sigut trasladades al Museu de geologia del nostre Seminari. Entre les peces que més criden l'atenció hi ha unes mandíbules de *Rhinoceros* y *Cervus*, un fragment d'una banya pertanyent ab tota seguretat al *Cervus megaceros* y unes conxes que sembla que poden referir-se a la *Testudo græca*. Aquestes estaven sobre mateix d'una planxa estalagmítica plena de *gours* o rebaves y recobertes d'una argila fina com si haguessin sigut enterrades per una avinguda d'aigua; ademés estaven en un nivell superior al dels altres òssos, y junt ab ella s'hi han trobat molts exemplars d'un *Helix* de gran tamany que no's pot referir a cap dels que avuy viuen a Catalunya.

»Hi ha encara un séns fi d'òssos de tots tamanys y formes que seran de molt difícil classificació per la circumstancia ja dita d'estar esmicolats quasi tots ells y en estranya barreja, puix havem trobat ossets d'aucell junt a grossos caps de fèmur d'algun gran mamífer. No ha aparegut el més petit detall que indiqués la presencia de l'home en aquesta cova.

»Basti aquesta curta nota pera donar coneixement de la troballa, puix no'ns trobem en situació, ni'ls restos estan prou examinats, pera fer-ne un estudi complert, tasca que pertany, y creyem que farà ab sa reconeguda competencia, el distingit geòleg català y volgut mestre nostre'l Dr. D. Jaume Almera, Pbre.»

Dinar anyal del Centre Excursionista de Catalunya.— El dinar que cada any s'acostuma celebrar després d'elegida la nova Junta del Centre, se celebrà enguany a Garraf el diumenge dia 10 de Febrer.

A les dèu del matí marxaren ab el tren els individus de la Junta y gran nombre de socis, fins a Castelldefels, aon trobaren carruatges que, per ordre de D. Eusebi Güell, els esperaven pera

conduir-los a la casa de Garraf. El desig de tots els excursioniste era fer el camí a peu; més, pera no desagrair l'amabilitat de l'esmentat senyor soci protector del CENTRE, aprofitaren els carruatges fins a l'entrada de les Costes, aon continuaren el camí a peu per la via, gosant d'un paisatge veritablement encisador ab la variada combinació de soles les tres ratlles del cel, mar y terra, que allí's presentaven ab tota sa bella nuesa y vigorós perfil: a l'un costat, el mar, d'un blau fosch, sense una cresta d'escuma, sense una vela que'l taqués; a l'altre, les encinglerades roques de la montanya, d'un blanch calcinat clapejat ací y allà per topos verts que, com a grapes de monstres gegantins, s'esfonzen dintre'l mar, com si volguessin arrencar-ne'l troç de continent que abans les unia ab Mallorca y avuy jau envolquellat per l'aigua.

L'hermosura d'aquest paisatge, acompanyat del mar, que li formava un cel de primavera, fou causa de que tot-hom trobés el camí curt. A Garraf trobaren els excursionistes a son President, en R. Picó y Campamar, qui s'havia adelantat pera preparar tot lo necessari. L'abans de dinar s'aprofità pera visitar els magatzems y, sobre tot, la típica casa que, a semblansa d'una tenda de campanya o navili capbussat, s'alça sobre mateix de les bodegues.

Durant el dinar regnà l'entusiasme y franca alegria, propri y natural entre gent que creu, pensa y espera una mateixa cosa; se feren vots pera la feliç marxa del CENTRE EXCURSIONISTA, y es començà a parlar de lo que s'hauria de fer pel pròxim any, ab motiu d'esser les bodes de plata d'aquell.

En havent dinat, se visitaren les bodegues de la casa Güell y després marxaren els excursionistes cap a la Falconera pera veure'l riu soterrani: l'element jove de l'excursió ho féu en una barca, a fi d'entrar-hi per la banda del mar. Tot-hom quedà meravellat de la grandiositat de les obres fetes allí pera l'aprofitament de l'aigua, però molt y molt més de veure aquell caudalós riu que, sortint de les entranyes de la terra, se llença desseguida al mar, negant-se a esser útil a l'home.

Ja cap al vespre, retornaren els excursionistes a Castelldefels y cap a Barcelona, satisfets de la diada.

L'Exposició que celebra'l CENTRE s'ha anat augmentant ab nous exemplars. Per ella'l nostre consoci D. J. M. Comas ha pintat un capritxós y artístich cartell que representa un quadro fet de rajola catalana de principis de segle XIX.

A propòsit del reaixecament de l'Escola de Belles Arts, el CENTRE va dirigir a la Diputació Provincial el següent document:

«L'«Escola de Belles Arts y Arts Industrials», pera que cumpleixi bé l'objecte a que ve destinada, ha d'esser l'universitat de l'Estètica y el taller del bon gust portat a tots els objectes d'ús per la vida pràctica; és allí aon s'han d'apendre les concepcions més abstractes de la fantasia en quan gràfica o plàsticament se manifesta la bellesa y llur aplicació a les necessitats humanes, imprescindibles per facticies que siguin, ja que'l confort y l'ornament han arribat a ser lley quasi bé suprema dels pobles il·lustrats.

»La tal Escola, donchs, serà una de les institucions que més farà en pro de la cultura d'un país; més pera omplir veritablement un buid y satisfer necessitats artístiques, socialment enraonant, sa creació vindrà indicada allà aon la densitat de població, la potent industria y la quantia de transaccions ho reclamin poderosament. En conseqüencia, Barcelona, ab més de mig milió d'habitants, ab les relacions de comerç que per mar y per terra manté ab tot el món y son notable procés artístich y industrial que de l'Edat Mitjana ençà ha anat desenrotllant, la necessita imprescindiblement. Y no's tracta ja d'una mida profondament econòmica íntimament lligada ab la vida de Catalunya, sinó d'una empresa eminentment patriòtica que ha de venir a deslliurar-nos del jou estranger, que en prou manifestacions industrials se ve sofrint. Malgrat el renaixement artístich de fa poch temps, ab pena's contemplen els prodigis de guadamacileria, orfebreria, vitraria, esmalts, majòlica, cerralleria, eboraria, etcètera, etc., que'ls nostres antepassats feyen, no igualats encara molts d'ells y oblidats alguns; de manera que prou n'hi han que fins figuren en museus de gran fama com procedents de renomenats artistes italians, francesos o alemanys y son fets a Catalunya per mestres ignorats.

»A les autoritats y corporacions que's preocupen de la cultura catalana toca vetllar pera corretgir deficiencia tant llastimosa; tant més quan l'«Escola de Belles Arts y Industries Artístiques», subvencionada per la Diputació Provincial, no respon ni a les necessitats sentides ni al sacrifici pecuniari que les ensenyances suposen, perquè'ls entrebanchs d'una centralisació funesta pel lliure desenrotllo d'iniciatives, la reglamentació elàstica que disposa abusivament del personal, y les conseqüencies dolentes d'un favoritisme que reparteix credencials entre gent no sempre idònea converteixen l'inspiració en recepta, l'art en ofici y l'aptitut en títol.

»Mentres les càtedres se concedeixin als que tinguin molts mèrits oficials, relacionats ab l'art, en general, sense provar una aptitut reconeguda en el ram determinat de l'ensenyança que s'ha de donar, aquesta no pot esser veritat. En tant que les càtedres s'obtinguin per traslat entre professors d'assignatures semblants, l'ensenyança se n'ha de ressentir; y fins que s'hagi acabat ab el favoritisme, deixant entrar a persones poch aptes per la portella de l'interinitat, hi haurà una rèmora constant que s'oposarà al progrés. Y aquests defectes, que són propris dels estudis

en general, se posen més de relleu en lo que a l'ensenyança artística's refereix, perquè aquesta suposa'l coneixement tècnich y la destresa que pera treure-n bon profit el professor ha d'aplicar a l'aptitut y la vocació de cada deixeble. S'ha de tenir en compte, a més, que l'estudi de les Belles Arts no ha d'obeir al reglament enterch dels estudis literaris o científichs, sinó que'l criteri del professor ha de fer que l'estudiant extregui de l'assignatura que cursa la part que an ell li convindrà en el ram que pensa seguir; y això no ho fa'l catedràtich interí o el de pas pera anar a una altra classe de més sou, sinó'l professor que, reunint la deguda capacitat, té afecte a l'institució, amor al país y s'identifica ab els compatriotes.

»Els firmants d'aquest dictamen, tot y creyent que'l plan de les Escoles d'Arts y Industries reformades a tenor de la R. O. del 4 de Janer de 1900 acusa punts flachs y presenta varies llacunes, estan segurs per això que'l mal no ve exclusivament d'allí, sinó del sistema defectuós de nombrar y funcionar el personal; y, deixant córrer de moment la crítica del sistema general d'ensenyança artística, té la ferma convicció de que's posaria bon remey als mals senyalats, si la Diputació recabés del Govern l'autonomia de l'esmentada Escola, durant un cert nombre d'anys, cinch per exemple, a fi d'intentar la reforma.

»Obtinguda l'autonomia, una Comissió mixta composta de diputats, presidents o delegats de les Associacions que's considerassin competents y unes quantes persones tècniques, cuidarien de la gestió y vigilancia de l'Escola, segons reglament, que caldria fer y que ara no és del cas tractar aquí.

»Com idea que's pot pendre en consideració, s'apunta solament la conveniencia de refundir en la mateixa Escola totes aquelles ensenyances de caràcter artístich que's donen en diferents Centres docents, lo qual suposaria un estalvi que podria invertir-se en l'institució de noves ensenyances o augment de sou pera estimular als catedràtichs.

»Això és lo que en resum se demana ab insistencia, perquè les necessitats del país ho reclamen y pera proveir a l'industria d'artistes que l'elevin, que, per desgracia, ben faltada n'està ara.

»A l'elevat criteri d'aquesta Excma. Diputació Provincial tenen l'honor de sometre la present súplica'ls individus que a continuació firmen, nombrats a l'efecte pel Centre Excursionista de Catalunya, y que no dubten seran atesos en quan depengui de l'il·lustre Corporació Provincial, que sempre s'ha cuidat ab diligencia y bon zel dels interessos que li han sigut confiats.

»Déu guardi a V. S. molts anys.

»Barcelona, 25 de Febrer de 1901.

»Raymond Casellas.—Rossendo Serra.—Joaquim Cabot.

»Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.»

Lo Centre Excursionista de Catalunya sols se declara responsable de lo contingut en la *Secció Oficial* del seu Butlletí, deixant íntegra als respectius autors la responsabilitat dels treballs firmats.

Barcelona.—Tip. *L'Avenç:* Ronda de l'Universitat, 20.—Telefon 115